

Панишева О.В.

**УРОВЕНЬ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МАТЕМАТИКИ К РАБОТЕ В КЛАССАХ
ГУМАНИТАРНОГО ПРОФИЛЯ**

В статье рассмотрена характеристика уровней готовности будущих учителей математики к работе в классах гуманитарного профиля. Проанализированы результаты констатирующего этапа эксперимента по изучению этой готовности.

Ключевые слова: классы гуманитарного профиля, профессиональная подготовка будущих учителей математики, готовность к профессиональной деятельности, уровни готовности.

Panisheva O.V.

**LEVEL OF READINESS OF THE FUTURE MATHEMATICS TEACHERS TO WORK IN
HUMANITARIAN CLASSES**

Article is devoted the characteristic of levels of readiness of the future mathematics teachers to work in classes of a humanitarian profile. Results of an ascertaining stage of experiment on studying of this readiness are analysed.

Key words: classes of a humanitarian profile, vocational training of the future mathematics teachers, readiness for professional work, readiness levels.

УДК [378.147+374]:62

Перегудова В.І.

**РОЗВИТОК УМІНЬ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ**

У статті визначено й проаналізовано шляхи удосконалення процесу підготовки вчителів технологій за рахунок розвитку в них умінь самоосвітньої діяльності.

Ключові слова: діяльність, самоосвіта, самоосвітня діяльність, самоконтроль.

Оновлення цілей і змісту системи сучасної вищої освіти України, входження її до Болонського процесу передбачає зміщення акцентів із формування в студентів системи знань на створення умов для їх самостійного здобуття. Про необхідність організації самоосвіти йдеться у нормативних освітніх документах, які визначають основні характеристики самоосвітньої діяльності громадян під час навчання у вищих закладах освіти, а також після їх закінчення.

Питанням організації самоосвіти школярів присвячено роботи В. Бондаревського, А. Громцевої, Г. Закірова, О. Кочетова, М. Скаткіна, П. Підкасистого, Б. Райського та ін.; особливостям організації самоосвіти студентів – праці А. Айзенберга, В. Буряка тощо.

Організація самоосвітньої діяльності майбутніх педагогів була предметом дослідження багатьох науковців, зокрема її вивчали І. Барсуков, М. Косенко, Г. Марковець, І. Наумченко, В. Скнар, Н. Сидорчук, В. Шпак та ін. Особливу увагу дослідники приділяли готовності до самоосвіти й пошукам шляхів для її формування (роботи О. Малихіна, Г. Серикова, Н. Терещенко тощо).

Заслуговують уваги наукові розробки, що розглядають загальні питання цілісного (В. Ільїн, В. Краєвський, В. Семиченко та ін.), особистісно-орієнтованого (К. Абульханова-Славська, Г. Балл, І. Бех, М. Боришевський, С. Гончаренко, Г. Костюк, Н. Ничкало, К. Платонов, В. Сериков, В. Рибалка, О. Савченко та ін.) та синергетичного (О. Князева, О. Мегрелішвілі, І. Пригожин, І. Стенгерс та ін.) підходів до організації освітньої діяльності.

Результати аналізу стану практичної організації самоосвітньої діяльності майбутніх фахівців у ВНЗ України свідчать про наявність певних суперечностей між сучасними високими темпами зростання професійної інформації та недосконалістю форм і методів, які

застосовуються студентами для її засвоєння. Особливо це стосується вчителів технологій, адже саме розвиток технологій є основою для подальшого вдосконалення всіх елементів суспільного виробництва та якості функціонування суспільства в цілому.

Цілі статті полягають у визначенні й аналізі шляхів удосконалення процесу підготовки вчителів технологій за рахунок розвитку в них умінь самоосвітньої діяльності.

Розглянемо категорійно-понятійний апарат дослідження розвитку умінь самоосвітньої діяльності.

Розвиток – це специфічний процес зміни, результатом якого є виникнення якісно нового [4]. На думку І. Підласого, розвиток – це процес і результат кількісних та якісних змін людини, пов'язаний з постійними змінами, переходами з одного стану в інший, сходженням від простого до складного, від нижчого до вищого [9].

З філософської точки зору, розвиток – це характеристика якісних змін об'єктів, поява нових форм буття, інновацій та нововведень, що пов'язана з перетворенням їх внутрішніх і зовнішніх зв'язків [11].

У трактуванні психологів розвиток – це універсальна властивість матерії і свідомості, що проявляється в незворотній, спрямованій і закономірній їх зміні, загальний принцип пояснення природи, суспільства й пізнання. Результатом розвитку є виникнення нового якісного стану об'єкта – його змісту або структури [10]. Окрім того, розвиток – це не тільки збільшення або зменшення будь-яких властивостей, але й поява новоутворень, тобто чогось абсолютно нового, що з'являється в певні вікові періоди.

Аналізуючи наведені визначення, можна стверджувати, що метою розвитку є, перш за все, удосконалення духовних і матеріальних об'єктів.

Наступний термін, що підлягає дослідженню, – "уміння" – розглядається як здатність належно виконувати певні дії, що заснована на доцільному використанні людиною набутих знань і навичок. Формуванню умінь сприяє розуміння суб'єктом взаємозалежності мети діяльності, умов і засобів її досягнення, знання правильної послідовності дій та операцій, а також можливість контролювати доцільність своїх дій у процесі їх виконання [11].

Умінням називають засвоєний людиною спосіб виконання діяльності [5]. У філософських джерелах категорія "уміння" розглядається у тісному зв'язку з категорією "знання", виокремлюючи знання-уміння (практичне знання) и знання-інформацію. Знання-уміння називають "знанням як" [1].

Усі наведені визначення терміну "уміння" так чи інакше пов'язані з терміном діяльність. Діяльність (у психології) (англ. action, performance) – довільний акт, акція, процес, підпорядкований уяві про результат, образу майбутнього, тобто процес, підпорядкований свідомій меті [3].

Термін "діяльність" можна визначити як специфічний вид активності людини, спрямований на пізнання і творче перетворення навколишнього світу, включаючи самого себе й умови свого існування. У діяльності людина створює предмети матеріальної і духовної культури, застосовує свої здібності, зберігає й удосконалює природу, будує суспільство, створює те, що без її активності не існувало б у природі. Унаслідок продуктивного, творчого характеру своєї діяльності людина створила знакові системи, знаряддя впливу на себе і природу [10].

Історичний підхід до структури діяльності людини розроблено А. Леонтьєвим. Констатуючою характеристикою діяльності є предметність. Спочатку діяльність детермінується предметом, потім вона опосередковується й регулюється його образом як своїм суб'єктивним продуктом.

Взаємними одиницями діяльності вважаються:

потреба <=> мотив <=> ціль <=> умови <=> діяльність <=> дії <=> операції.

Проаналізуємо сутність поняття "самоосвітня діяльність", що є предметом дослідження двох основоположних гуманітарних дисциплін – педагогічної та психологічної наук. Формування умінь самоосвітньої діяльності передбачає врахування як основних закономірностей педагогічного процесу, так і її психологічного змісту.

Самоосвітня діяльність інтерпретується в сучасній дидактиці як керована самим учасником систематична пізнавальна діяльність, спрямована на вдосконалення власної освіти.

Самоосвітня діяльність учителя розуміється як процес самостійного оволодіння загальнолюдським досвідом, методологічними, загальнонауковими й спеціальними знаннями, професійними вміннями й навичками з метою цілеспрямованого вдосконалення власної педагогічної практики [3].

П. Підкасистий вважає, що самоосвітня діяльність – це неперервний процес зростання й розвитку знань й удосконалення методів пізнання на основі сформованої в людини потреби в знаннях [8].

На думку В. Байлука, самоосвіта – це свідомо, самокерована репродуктивно-пізнавальна діяльність людини, спрямована на відтворення (засвоєння) знаннєвого досвіду суспільства з метою задоволення потреб, що є особистісно та професійно значущими [2].

Результативність самоосвітньої діяльності залежить від багатьох компонентів пізнавальної діяльності, серед яких пріоритетними є:

- володіння певним рівнем інтелектуального розвитку, здібностями ставити питання й визначати проблему, формулювати їх, передбачати й планувати послідовність пошуку їх розв'язання;

- уміння мобілізувати, актуалізувати знання, способи діяльності, обирати з них необхідні для розв'язання проблеми, співвідносити їх з умовами задачі, робити висновки з отриманих фактів;

- бажання розв'язати проблему (задачу), знайти відповідь на питання;

- націлити себе на подальше самонавчання [2, с. 215].

У педагогічній літературі самоосвіту визначають як належним чином організоване придбання певних компетенцій, засноване на систематичній самостійній роботі.

У процесі підготовки майбутніх учителів технологій саме самостійна робота формує готовність до самоосвітньої діяльності, дає підґрунтя до безперервної освіти.

Залежно від конкретних цілей під час організації самостійної діяльності майбутні вчителі технологій мають володіти такими вміннями теоретичного і практичного характеру:

- робота з навчально-методичним та нормативно-правовим матеріалом;
- планування, аналіз і структурування процесу засвоєння й закріплення знань;
- проведення самооцінки й самоаналізу;
- розвиток аналітичних здібностей студентів;
- закріплення й удосконалення фахових знань;
- обирати тему самостійної роботи;
- формулювати цілі й задачі;
- обирати метод розв'язання поставленої задачі;
- оформлення й захисту результатів самостійної роботи;
- розв'язання загально професійних задач.

Процес розвитку умінь самостійної роботи в майбутніх учителів технологій містить як відомі загальнодидактичні принципи, так і нові, серед яких: діяльнісний та проблемний підходи, використання інформаційних технологій.

Аналізуючи доцільність використання в самоосвітній діяльності студентів інформаційних технологій навчання, особливо слід наголосити на використанні унікальних можливостей ІТ, реалізація яких створює умови для:

- орієнтації в потоці наукової та навчальної інформації;
- здійснення пошуку й вибору джерел інформації залежно від аспекту вивчення проблеми;

- комплексного використання джерел інформації;

- перетворення інформації з однієї форми в іншу (текст, таблиця, схема, графік, ілюстрація тощо);

- надання інформації в оптимальній формі (план тексту, тези, конспект, реферат, огляд інформаційних матеріалів і текстів публічних доповідей, презентацій тощо);
- архівного зберігання великих обсягів інформації з можливістю її передавання, а також легкий доступ користувача до центрального банку даних.

Самоосвітня діяльність майбутніх педагогів з використанням інформаційних технологій має низку певних позитивних особливостей, а саме: стає можливою оптимально зручна й ефективна її організація, активізується процес отримання знань, посилюється мотивація до самонавчання, з'являється можливість побудови індивідуальної траєкторії навчання, створення особистої електронної колекції знань, зменшується час на пошук потрібної інформації, її опрацювання, зберігання та перетворення у власні знання, підвищується рівень розуміння та емоційного сприйняття інформації, здійснюється самоконтроль завдяки зворотному зв'язку.

На особливу увагу заслуговує самоосвітня діяльність студентів, спрямована на розвиток умінь самоконтролю та самооцінки, яка включає роботу з контрольними питаннями репродуктивного характеру, продуктивно-пошукового характеру (тестові завдання), продуктивну діяльність (захист контрольних завдань). Таким чином, студент виконує й самоконтроль своїх індивідуальних навчальних досягнень, вчиться критично оцінювати власну роботу, оцінювати значущість вивчення того чи іншого матеріалу.

Для успішного виконання контрольних завдань під час вивчення технічних дисциплін студенти потребують додаткової навчальної та довідникової літератури, а також періодичних консультацій викладача. Завдання для індивідуальної самостійної роботи містять задачі репродуктивного типу, евристичні та дослідницькі завдання. Завдання слід будувати таким чином, щоб інтелектуальні уміння, використані під час виконання попередніх завдань, і вихідні знання студентів переносилися в нову ситуацію, а діяльність містила б елементи дослідження, що є необхідною умовою розвитку самоосвітніх умінь. Виконання індивідуального завдання сприяє розвитку в студентів умінь здобувати знання з різноманітних джерел, застосовувати придбані знання для розв'язання пізнавальних задач, розвитку дослідницьких умінь, формування внутрішньої мотивації та можливості самореалізації. Отримані студентами результати доцільно представляти у вигляді комп'ютерних презентацій.

У статті розкрито категорійно-понятійний апарат дослідження розвитку умінь самоосвітньої діяльності. Визначено пріоритетні компоненти пізнавальної діяльності, від яких залежить результативність самоосвітньої діяльності майбутніх учителів технологій. Окреслено уміння теоретичного й практичного характеру залежно від конкретних цілей під час організації самостійної діяльності майбутніх учителів технологій.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження полягають у розробці методики формування самоосвітніх умінь майбутніх учителів технологій під час вивчення технічних дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алешин А. И. Философия. Учебник / А. И. Алешин. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : ТОН – Остожье, 2001. – 697 с.
2. Байлук В. В. Человечествознание. Самообразовательная и самовоспитательная реализация личности как закон успеха: монография / В. В. Байлук. – Екатеринбург: Урал. гос. пед. ун-т., 2012. – 229 с.
3. Большой психологический словарь / сост. Б. Мещеряков, В. Зинченко. – М.: Олма-пресс, 2004. – 666 с.
4. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / А. І. Кузьмінський. – [2-ге вид., стер.]. – К.: Знання, 2011. – 486 с.
5. Крутецкий В. А. Психология: учебник для учащихся пед. училищ / В. А. Крутецкий. – М.: Просвещение, 1980. – 352 с.

6. Кутняя И. А. Организация самообразования студентов технических вузов при изучении курса общей химии / И. А. Кутняя // Омский научный вестник. Серия: Общество. История. Современность. – 2011. – №1(95). – С. 172-174.
7. Павелків Р.В. Вікова психологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / Р.В. Павелків. – К.: Кондор, 2011. – 468 с.
8. Пидкасистый П. И. Организация учебно-познавательной деятельности студентов / П. И. Пидкасистый. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Педагогическое общество России, 2005. – 399 с.
9. Подласый И. П. Педагогика: 100 вопросов – 100 ответов: учебное пособие для вузов / И. П. Подласый. – М.: ВЛАДОС-пресс, 2004. – 365 с.
10. Слободчиков В. И. Психология развития человека / В. И. Слободчиков. – М.: Школьная пресса, 2000. – 416 с.
11. Словopedia. Новейший философский словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.slovoediacom/6/196/770462.html>

Перегудова В.И.

РАЗВИТИЕ УМЕНИЙ САМООБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТЕХНОЛОГИЙ

В статье определены и проанализированы пути совершенствования процесса подготовки учителей технологий за счет развития у них учений самообразовательной деятельности.

Ключевые слова: деятельность, самообразование, самообразовательная деятельность, самоконтроль.

Peregudova V.I.

SELF DEVELOPMENT SKILLS OF TEACHERS OF TECHNOLOGY

The article identified and analyzed ways to improve the preparation of teachers of technology through the development of their teaching self-education activities.

Key words: activity, self-education, self-education activities, self-control.

УДК 378.147.041:[378.091.322:028.4]-057.875-054.6(075) Рощупкина О.А.

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК З ДОМАШНЬОГО ЧИТАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

Стаття присвячена опису авторського навчального посібника з домашнього читання як засобу формування вмінь самостійної роботи у процесі професійно зорієнтованого читання іноземних студентів довузівського етапу.

Ключові слова: самостійна робота, домашнє читання, алгоритми, вправи.

Важливість формування в іноземних студентів довузівського етапу вмінь самостійної роботи у процесі читання обумовлена необхідністю засвоєння студентами-медиками першого курсу значного обсягу обов'язкової і додаткової літератури за фахом у процесі їхньої професійної підготовки. Тому вже на підготовчому факультеті треба навчити іноземців самостійно працювати з літературою за фахом. У зв'язку з цим гостро стоїть питання про створення навчальних посібників, спрямованих на навчання самостійної роботи під час читання студентів-іноземців довузівського етапу.

Завдання навчання іноземних студентів читання текстів за фахом реалізується у багатьох навчальних посібниках [3, 4, 5, 7, 8]. Проте посібників, що формують вміння самостійної роботи під час професійно зорієнтованого читання майбутніх студентів-медиків,